

TAMMI

Katri Lipson

KAIKKEIN
HAIKEIN
LEIKKI

Katri Lipson

KAIKKEIN
HAIKEIN
LEIKKI

TAMMI

HELSINKI

MIX
Paper from
responsible sources
FSC® C021394

Tämän kirjan kirjoittamista on tukenut Suomen Kulttuurirahasto.

© Katri Lipson ja Tammi 2019
Tammi on osa Werner Söderström Osakeyhtiötä
ISBN 978-952-04-0419-2
Painettu EU:ssa

Sebastianille

I
LUMOUS

Tarjoilijalla on yllään valkoinen paita, tummanvihreä liivi, mustat housut ja valkoinen esiliina. Hän esittelee listan antimia kahvilan asiakkaille ja kirjoittaa tilauksia pieneen lehtiöön. Vasemmalla käsivarrellaan hän kantaa pyöreää tarjotinta ja mennessään pyyhkäisee pöytää liinalla, joka roikkuu hänen lanteellaan. Hiukset ovat tummat, liikkeet sulavat, hän on hyvin hoikka. Pojan värit miellyttävät miehen silmää – valkoinen, vihreä, musta – ja siihen vielä hiusten tumma ruskea, ehkä häivähdys punerrusta, josta tulee mieleen kastanjat, ruoste ja satulan nahka. Mies yrittää tehdä päätöksen hiusten väristä, sillä ikkunoista lankeava päivänvalo ja kahvilan valaisimet kilpailevat hiuksista ilman mitään ratkaisua, vaikka luulisi luonnonvalolla olevan ylivoimaiset keinot käytössään – ilmakehän kerrokset, syksyinen usva, lehtipuiden lepatus rakennuksen ympärillä – kun taas sisätilan valaisimet sytytetään illalla vain muutamaksi tunniksi ennen sulkemista ja hehkulamppujen volframilangoissa virtaa elektronien kovin tasalaatuinen virta, mutta on otettava huomioon, että poika liikkuu kahvilan sisällä aivan lamppujen alla, että iltaisin syttyvät lamput hyväilevät pojan hiuksia niin paljon lähempää, intiimimmin, ja silti kiihottavan keinotekoisesti ikään kuin vihjaillen, että lasipaviljonki onkin salaa rakennettu juuri tälle yhdelle pojalle, joka tarjoilijan peiteasussaan muka

palvelee muita, mutta jota varta vasten tullaan tänne palvelomaan. Se selittäisi pojan lähes jumalaisen hymyn, niin ihmeellisen auliin, mutta vailla palkollisen alemmuutta. Vaan olisiko sellainenkaan koskematon, hyökkäyksiltä turvassa? Ei mene päivääkään, ettei joku viihdytä itseään täydellisellä tarjoilijalla, ettei joku purnaa laskusta tai tivaa leivosten aineksia ja vaadi varmistamaan ennen tilausta, että pähkinäleivoksia säilytetään erillään kaikesta muusta, ja kun tarjoilijaa on aikansa juoksutettu keittiön ja salin välillä, sama kuulustelu pannaan pystyyn katkaravuista, kunnes ilman selitystä unohdetaan allergiat ja tilataan nougatleivoksia ja katkarapucocktaileja. Tarjoilija kirjaa aina kaiken tarkasti lehtiöönsä, toimittaa tilaukset ripeästi ja virheettä, mutta silti hetkeä myöhemmin, kun kiusaajat maistelevat herkkujaan ja näyttävät keskittyvän omaan ratkiriemukkaaseen seuraansa, hänet säikäytetään vielä yhteisellä hengenahdistuskohtauksella, joka herättää huomiota koko kahvilassa, ja kun kohtausta paljastuu vitsiksi, he venyttävät vitsiä silmämuniaan muljauttelemalla ja muka turvonneita kieliään roikottamalla, ja nauravat päälle niin uhkaavasti, että tarjoilijaparan on pakko väkinäisin naurahduksin jopa kannustaa heitä. Mies on seurannut pojan kohtelua närkästyneenä, mutta piinaajat osaavat pysytellä rajan sillä puolella, jossa sivullisen puuttuminen vain pahentaisi tilannetta. Tai kuka tietää jos tarjoilija onkin koko ajan niskan päällä ja kiusaajien hupi kateellista, avutonta, tai ehkä se on leikki, jopa eroottinen, josta kaikki osapuolet saavat salaisen nautintonsa. Kuinka säälittäväksi eunukiksi mies paljastaisikaan itsensä setämäisen ojentavalla, takakireällä kommentilla... Välikohtausten jälkeen poika vaikuttaa kuitenkin jollain tapaa saaneen siipeensä,

tai ehkä siipi on salaa roikkunut koko ajan. Sulavassa seurallisuudessaankin hän näyttää välillä oudon ylimääräiseltä hahmolta, jonka ihmiset kahvilasta poistuessaan helposti karistavat mielestään. Jos hän on niin hurmaava ja välitön, eikö joku elostelija yrittäisi viritellä kuviota, joka jatkuu myös kahvilan ulkopuolella? Mies on varma, että poika torjuu sellaiset ehdotukset, mutta jättäytyykö hän syrjään omasta tahdostaan vai lumoavan kirouksensa vuoksi? Sillä eikö hän haalistu ilman univormuaan, ilman tummanvihreää, valkoista, mustaa, eikö hän tarvitse taustakseen kahvilainteriöön kermankeltaisia kalusteita ja raudasta taottuja pitsi-ikkunoita? Onko muuta selitystä kuin että poika kuuluu kylpyläkaupungin menneeseen kulta-aikaan, viimeisiin vuosiin ennen Sarajevon laukauksia? Silloin hän olisi elänyt täydellisimmän elämänsä, raskaasti sykkivän ja vieraalta tuoksuvan. Tästä vanhasta lasipaviljongista hän on löytänyt ahtaan nurkkauksen värähdelläkseen omalla taajuudellaan, mutta ulkopuolella vaanii toinen, aivan vääränlainen maailma, jossa hän menettää salaisuutensa ja vetovoimansa. On mahdotonta kuvitella häntä supermarketin kassajonossa tai näpräämässä digitaalisia laitteita, vaikka hän on epäilemättä ajan tasalla, vastailee sujuvasti asiakkaiden päivittelyihin päivänpolttavista aiheista, hänen onnistuu sanoa jotain nokkelaa ja samaan aikaan harmittonta, historiatonta, ja pöytäseurueen vastakkaisiinkin mielipiteisiin mukautuvaa, hän saa murjottavan avioparin hyvälle tuulelle vetämällä juuri oikeasta narusta. Mutta eikö hänen lähellään nosta päätään myös kielletty, hiljaa tap-pava kaiho? Mies katsoo tarjoilijapoikaa kuin veden varaan joutunut rakastaja, hukkumaisillaan, tyhjään takertuneena; rakkaus on mahdoton, kuin keuhkoihin vedettyä vettä.

Lumousta seuraa nopeasti tuska, murtuminen ja purkautumisen pakko, eikä mies kestä hallinnan menettämistä, vaan alkaa vihata poikaa juuri tämän viattomuuden vuoksi. Vain askeleen päässä ovat kuvitelmat, joissa hän pakottaa pojan valtaansa, rankaisee, piinaa, jopa vahingoittaa häntä. Kun tunnemyrsky kiertää samaa kehää vastakkaiseen suuntaan, hän on itse valmis kärsimään minkä tahansa vahingon, jos voi pelastaa pojan epätäydelliseltä maailmalta, tahrautumiselta, kasvottomaan massaansa vajoamiselta.

Poikaa näyttää kalvavan pohjaton nälkä saada huomiota, miellyttää ja palvella. Asiakkaat vaikuttuvat hänen pehmeästä sukkuloinnistaan pöytien lomassa, hänen harmaudestaan asettaa vierekkäin veitsi ja haarukka, mutta lähdön hetkellä hän unohtuu yhtä nopeasti kuin hiekan rahina kahvilasta pois päin kulkevalla hiekkatiellä. Asiakkaat ottavat valokuvan arkkitehtonisesti viehättävästä rakennuksesta, mutta jos he myöhemmin kuvia selaillessaan muistavat myös miellyttävän tarjoilijan, he hämmästyvät itsekkin, miten täydellisesti niin tyylipuhdas olento on heidän mielestään haihtunut. Ajatus haihtuvasta muistosta on miehelle sietämätön, mutta toisaalta lohduttava, koska muut luovuttavat pojan hänelle kokonaan. Kukaan muu ei tule muistamaan poikaa niin kuin hän. Miehen luonteen vuoksi tapahtumat voivat edetä kuitenkin vain yhdellä tavalla; sikäli luonne on kohtalo. Niin rakkaus kuin kuolemakin tulevat jäämään hänen kohdallaan torsoiksi. Hän haluaisi rakastaa, haluaisi edes kuolla, mutta voi vain lähteä, vaikka poika jää sinne. Tietenkään poika ei jää pitkäksi aikaa, on aivan selvää, että ennemmin tai myöhemmin hän lähtee muualle niin pie-

neltä paikkakunnalta. Hän lähtee heti, kun kahvila sulkee ovensa sesongin päätteeksi, ja miehen on lähdettävä ennen sitä. Niin yksipuoliset hyvästit, äärettömässä tuskassaankin keskinkertaisuuden voitto.

Kohtalolta ei vaadittu ponnisteluja johdattaa mies siihen kahvilaan. Hän kierteli paljon kahviloissa, oli etsinyt turhaan monessa kaupungissa ennen kuin näki poikaolennon oman epookkinsa saarekkeessa, tyylipuhassa vanhan maailman asussa, erityisyytensä spektriä säteillen. Mies tunnisti heti tuntemattoman pojan, ei halunnut tietää pojasta mitään, koska tämä oli täydellinen. Kaikki muu oli toissijaista. Vuodenaika oli myöhäinen syksy, kylpyläsesongin viimeiset viikot. Säättä hallitsivat kalsea tuuli ja keskipäivän jälkeen vielä hiukan lämmittävä aurinko. Kaupungin läpi virtaavasta joesta kohosi usva. Lauhkean vyöhykkeen jalopuut varistivat lehtiään nurmikentille. Melankolia säteili kaikkialle puistoja halkovien kävelyteiden hiljaisuudesta ja pylväshallien altaissa seisovasta vedestä.

Melkein joka päivä sataa ja mies palelee pöydässään. Kylmyys hohkaa kivilattiasta ja lasiruutujen liitoksista. Hän on istunut kahvilassa niin monta päivää ja tänäänkin niin noloistuttavan pitkään, ettei hänen matkansa yksinäisyys ja tapahtumaköyhyys ole voineet jäädä keneltäkään huomaamatta. Hänen pitäisi viimein pyytää lasku, mutta on ylivoimaista viitata tarjoilija luokseen ja allekirjoittaa kuitti riutumuksen tunteista hyödyttömän teeskentelyn jälkeen. Henkilökunnan välttelevät katseet ja supatus koskevat varmasti häntä – naama punoittaa, takki haiskahtaa, jos ukko

tappaa vain aikaansa, miksei ympärillä sakeneva myötähäpeä aja häntä välillä toiseen kahvilaan? Mies haluaisi liukua lasin läpi sateeseen. Vähin äänin hän jättäisi pöytään reippaasti ylöspäin pyöristetyn summan, eikä kukaan huomaisi hänen poistuneen. Hän seisoi lasin toisella puolella ja katselisi poikaa virtaavan sadeverhon takaa. Kylmä ei häittäisi, jos hän saisi katsella rauhassa. Hän ei edes huomaisi vettä valuvia hiuksiaan ja läpimärkää takkiaa eikä vetistä nurmikkoja, johon nahkakengät uppoavat. Hän sivelee sormillaan lompakkoa ja ajattelee seteleitä, jotka kaivaa lompakosta ja jättää tarjoilijalle juomarahaksi. Hän pinoaa mielessään seteleitä pöydälle ja puntaroi, missä kohtaa avokätisyys alkaa koetella hyvän maun rajaa ja ylenpalttisuus halventaa kohdettaan. Hän katuksi heti, mutta setelitukku pöydällä olisi jo huomattu. Hän olisi häpäissyt pojan julkisesti, painanut häneen polttomerkinsä kuin nuoreen vasikkaan. Onhan hymy hurmaava, mutta voiko sellaista maksua saada pelkästä hymystä? Mitä pojan katse paljastaisi, pystyisikö hän säilyttämään arvonsa, äänensävyänsä, ryhtinsä? Karttaisiko huomenna kahvilaa pesiytynyttä, hieman liikaa tuoksuvaa miestä, jättäisi vaivihkaa muiden palveltavaksi? Suojelisivatko muut poikaa muodostaen läpitunkemattomalla kohteliaisuudella pinnoitetun ihmiskilven tämän ympärille? Mies kiihtyy ajatuksista, joita työtoverit tahtomattaan ajattelisivat. Vaikka he olisivat pojan puolella ja halveksisivat ahdistelijaa, he eivät voisi tukahduttaa mieleensä tunkevia kuvia, ja voidakseen katsella kuviaan he asettaisivat pojan uhrin asemaan, jotta irstailijana olisi mies eikä heidän likainen mielikuvituksensa. Jos he todella olisivat pojan puolella, he soisivat hänen nauttivan ruumiistaan ja miehen pal-

vovan sitä, ja jos he näkisivät pojan todellisen voiman, he säälisivät miestä. Mutta miehenkin mieli nyrjähtää ja hän pudottautuu oudon logiikan varaan kuin koppakuoriaten selälleen, raajoillaan tyhjää haromaan. Nurinkurisessa asennossa ja asennon korjaamiseen kuluvaan viiveen aikana hän voi uskotella itselleen, että tukahduttaa omat salaisimmat halunsa, jolloin palkinnoksi kieltäytyksestä hänen sallitaan, ei, vaan hänet suorastaan pakotetaan katsomaan työtoverien mielissä vellovia kuvia, ja hän saa huomata, että kuvat ovat samoja, että he kuvittelevat samoja liikkeitä, ääniä, yhtä häpeämättömiä asentoja, mutta niiden raakuus kauhistuttaa häntä ilman surua, lämpöä, ja jotain muuta, jolle ei vielä kukaan, ei tällä jättiharppauksistaan ylpistyneellä vuosituhanneenakaan ole muuta sanaa kuin... *pyhyys*...

Tänään pojan silmät ovat harmaat, harmaina roikkuvat myös paksut pilvet vuorten välissä ja kaupungin yllä. Kylmän vuodenajan ote lujittuu, aurinko jää matalalle, säteet himmenevät viistoon kuljetulla matkalla pilvipeitteen läpi. Miten harmaata voisi epäillä, kaikista väreistä harmaata. Mutta pojalla on tuhannet ja yhdet silmät miehen kaipuun vuoksi, mihinkään mahtumattoman, alati oikuttelevan kaipuun vuoksi niiden väristä ei saa otetta. Hän kuvittelee kysyvänsä pojalta leikkimielellä, miten tämä passihakemuksessa kuvaisi silmiensä väriä, hän nauttisi pojan hämmingistä ennen kuin selittäisi, että väri näyttää vaihtelevan katsomiskulmasta riippuen kuin seteliin painetussa hologrammissa, jolloin poika auttamatta kavahtaisi kielikuvan outoutta ja kehoonsa kohdistuvaa tarkkailua ja torjutuksi tulemisen pelko häätäisi miehen kepeyden heti jäljettämiin, mutta silloin, aivan yllättäen,

poika puhkeaisikin nauruun ja sanoisi *ihan miten haluatte, armon herra, ihan mikä väri vaan* ja siinä riittäisi ruotimista – että poika kutsuisi häntä *armon herraksi* ja vanhan maailman jäykkä puhetapa taipuisi intiimiksi vitsailuksi heidän välillään, ja että hän silloin näkisi värin silmien pohjalla, suopeen naurun värin, *ihan miten haluatte*, siitä hän ei heti toipuisikaan...

Siksi ääni on käheä. Kun poika tulee siistimään viereistä pöytää, mies kommentoi lyhyesti päivän harmautta, mutta tarkoittaa silmien väriä ääni heltymyksestä karheana. Poika nostelee astioita tarjottimelle ja posliinipintojen kolinan seasta kuulee vain mutinaa, vilkaisee miestä *anteeksi kuinka*, ja mies yskäisee, koventaa ääntään, kuulostaa melkein ärtyneeltä *onpa harmaa päivä*, ja poika kiirehtii pahoittelemaan koko matkailualan puolesta, että tähän aikaan vuodesta näillä leveysasteilla ilma voi olla kolea, suorastaan masentava, ja vaikka puistojen ja vuorenrinteiden ruska on kaunis, pian tuuli repii värit ja jättää paljaat rangat jälkeensä, kesä on auttamatta ohi ja kadut autioita, ja heti mies katuu kommenttiaan, antamaansa vaikutelmaa, että katuisi tänne tuloaan, että kaupungin historiaa haviseva tunnelma, pittoreski arkkitehtuuri ja kulttuuritarjonta olisivat ylimainostettuja, että elämän syke ja mielenkiintoiset ihmiset olisivat jossain muualla, ja että hän tästä valittaa juuri pojalle kuin poika olisi vastuussa paikan surkeudesta ja olisi surkuteltava itsekin, kun kantelee lautasia ja kuppeja ja pyyhkii pöytiä turistien hylkäämällä paikakunnalla, jossa menneen loiston pylväiköt keräävät vain sammalta. Hän haluaa oikaista karmean väärinkäsityksen, mutta poika kävelee jo kahvilan myyntitiskiä kohti, hän tuijottaa vihreän liivin peittämää selkää sanomattoman

pahoillaan ja haluaisi huutaa perään, ettei ole muuta paikkaa kuin tämä, ei maan päällä eikä taivaassa, ettei tarvitse kuin istua tässä ja tapahtuu kaikki, mitä hän on ikinä uskaltanut toivoa. Myyntitiskin takana poika käännähtää tarjotin käsissään ja työntää selällään keittiöön johtavan oven auki. Sitten hän on poissa, kello on kaksi, tuleeko hän enää takaisin...! Mistä tietää onko hän ottanut iltapäivän vapaaksi, mistä tietää hapuilevatko sormet takahuoneessa esiliinan solmua, vetävät sen auki, ei, hän tulee kyllä takaisin, vaihtaa vain pari sanaa kulissien takana, on jäänyt suustaan kiinni. On vielä monta tuntia ennen kuin paikka suljetaan. Kello käy. Mies odottaa. Tilaisuuden tullen hän palauttaa hymyn pojan kasvoille muutamalla ystävällisellä sanalla ja kaikki on taas hyvin.

Sitten pensionaatti, vuode, pimeys. Suonissa särkevä veri.

Tietoisuus pojasta jossain lähistöllä, pelkkä ajatus, että poika on olemassa.

Mutta joka hetki hän pelkää pojan katoavan tai ettei poikaa koskaan ollutkaan. Hän turvaa luonnonlakeihin, kaikkein karkeimpaan mekaniikkaan, jonka salat on selvitetty jo vuosisatoja aiemmin. Poikaolento on kovin haurasta tekoa, vain solurykelmä elinehtojensa varassa, mutta ehtojensa täyttyessä ehdottoman elävä ja koordinaattiansa osuessa miehen lähelle yhtä vääjäämättä läsnä kuin hengittää. On aika ja paikka, on kahvilan työvuorolistoja, joista pojan nimi löytyy niin kuin muidenkin. Liikkumatilaa on kuitenkin paljon, onhan nuoruutta ja terveyttä. Voi pitää rokulipäivän tekaistun sairauden varjolla tai saada tarpeek-

seen kahvilapestistä ja häipyä kokonaan, ei kai loistava tulevaisuus vielä karkaa yhden tai kahdenkaan kesän ajelehtimisestä. Mutta joka päivä hän on paikalla ja tarjoilee ja siistii pöytiä niin kuin on sovittu, mikä kertoo luonteen tunnollisuudesta tai vain rahantarpeesta. Kun mies palaa illalla pensionaattiin, menee vuoteeseen ja sammuttaa valot, hän näkee pojan kokonaan harmaan eri sävyissä, eikä tarvitse enää ihmetellä, miksi valokuvaajat niin puhuvat mustavalkoisen puolesta, miten tarkkanäköisesti mustavalkoinen karsiikaan visuaalista hälyä maisemista, esineistä, elävistä olennoista. Niin pimeys riisui pojan väreistään hänen vierellään juuri nyt, niin häämöttäisi ihon marmori ja taltan siunattu lipsahdus sen sileässä pinnassa, ja silmien harmaa olisi suojasään pehmentämää, likaisen jään harmaata ankaran talven keskellä. Ainoa mitä hän voi saada, on muisto pojasta. Siksi hän valmistelee muistoa, muistelee poikaa jo nyt, tämän silmiä jotka tänään näyttivät harmailta, ja harmaan tarkan sävyn hän tulee muistamaan suojasään pehmentämästä jäästä.

Posliinikupissa on ruskea tahra huolimattoman tiskaamisen jäljiltä. Mies ei voi olla huomaamatta kupin reunaan kuivunutta sirpinmuotoista rantua, joka heti laukaisee mielessä tulkintojen sarjan. Tulkinnat pinkaisevat villisti joka suuntaan, vaikkei poika ehkä ole edes tietoinen kupin likaisuudesta. Pojan tietämättömyys on tietysti kaikki merkitykset ja piiloviestit tyhjentävä vaihtoehto, mutta jos poika taas on huomannut tahrان, muttei ole huomavinaan, ei toki lohduta, jos se johtuu hieman röyhkeästä olettamuksesta, ettei mies siitä viitsi tai kehtaa valittaa. Vähän lohduttavampaa on, jos hän on tahrان äkännyt

vasta pöydässä ja vähän nolona toivonut, että mies kohta kupista juotuaan arvelee läikyttäneensä itse, pöytä on kiikerä tai jalkatilaa vähän, ehkä kengänkärki on töytäissyt. Mies tietää hyvinkin: mitä enemmän hän palvoo poikaa, sitä kernaammin hän syyttää itseään kaikista kömmähdyksistä, tai jos kömmähdys on kiistatta pojan, se vain suloisesti silaa inhimillisyyttä hänen saavuttamattomaan täydellisyyteensä. Kumma kyllä vain täysi piittaamattomuus voisi tihkua salaista armoa, jos piittaamaton poika siten osoittaisi miehen aseman kuin kaapille paikan. Mies voisi olla kaapin veroinen huoneessa, jossa poika asuu vain olosuhteiden pakosta ja miestä kosketetaan korkeintaan kuin kaapin ovea... Mutta se edellyttää nöyrytystä, ryömimistä, sanatonta sopimusta, ettei mies ole minkään arvoinen, ei minkään tuntuinen, ei missään olosuhteissa, ja kun hän on sen ymmärtänyt, poika saattaa poimia jotain kaapin hyllyltä, sietämättömän lyhyesti, sietämättömän kevyesti, vain aavistuksena painosta, jonka alle voisi musertua onnesta... mutta saisi sentään haaveilla ylennyksestä kantavaksi pinnaksi, lattiaksi, tuoliksi, ehkä jopa vuoteeksi, joka kannattaa pojan painoa eikä tämän tavaroita...

Mutta on vielä yksi vaihtoehto – asymmetrinen, täysin teoreettinen – jossa tahra kupissa on kuin sotku rakastavaisien aamiaisella, jolla ei tarvitse teeskennellä tai noudattaa mitään etikettiä, jolla vallitsee lemmenhetkien jälkeinen boheemi raukeus, eikä lumous pilaannu hienhajusta, ratkenneista saumoista tai suoraan muovipakkauksesta tarjoillusta juustosta, vaan elämän jäljet näkyvät, kuuluvat ja lemuavat, ja huonosti tiskattu kuppi on osoitus luottamuksesta, yhteisen pesän rauhasta ja suojasta, ja viimeistä pisaraa myöten jaetusta, hetken voimiaan keräävästä halusta...

Hän haaskaa kohtuuttomasti energiaa merkitysten pohtimiseen, mutta olisiko hän ilman kahvitahraa päässyt näin tutkimaan heidän suhdettaan, olisiko jotain enemmän selvinnyt ruumista täysin estoitta syileillen, eivätkö pojan liikahdukset, äännähdykset, selvät sanatkin olisi yhtä tulkinnoille alttiita ja miehen epätoivon rampauttamia, vaikka poika vakuuttaisi mitä, vaikka purkaisi suloisimman tahransa syvälle hänen sisäänsä? Miten on mahdollista, että kahvitahra kupissa kattaa kaiken, pystyy haastamaan halun sotkuisimman huipun, ja silti olla vain elottomassa esineessä, jonka poika tuo hänelle pöytään? Tyhjyys ja täyttymys, koskemattomuus ja kosketus niin kauttaaltaan, ettei rakkaus ole mitään pientä huolimattomuutta suurempaa.

Siksi tapahtuu kaikki, kun paperiservietti irtoaa tarjottimelta ilmapirran pyyhkäistessä sen mukaansa, eikä poika piittaa siitä, vaan keskittyy viemään tarjottimelle pinotut astiat keittiöön kieli keskellä suuta, mitä nyt on leijaileva paperiliina sen rinnalla, että täyteen lastattu tarjotin kirpoaisi käsivarsilta ja astiat paiskautuisivat lattialle – mutta mies ponnahtaa tuolista kuin vieteriukko, jolta vain myssy, kulkuset ja suupielin maalattu virne puuttuvat. Äkkiliike havahduttaa lähistöllä istuvan naisen, joka heti tunnistaa keskiajan hirtetyn naurun ja ottaa tarkkailuunsa hupaisan ukon, joka ampaisee poimimaan servietin lattialta ja päästää suustaan tukahtuneen huudon *Odotahan, veikkonen, pudotit tämän* eikä näe edes tuoleja tiellään, kun kiiruhtaa tarjoilijan perään. Paperiliinan vinha heilutus saa naisen kulmat kohoamaan, ja mies huomaa kyllä sekasortonsa penseän todistajan, häkeltyy itsekin syöksystään, mutta ruumiille se on selvää – jos poika ei kuule kutsua,

on lupa hipaista hänen hihaansa tai liivin vihreää selkää – mutta nainen puuttuu peliin hyvää hyvyttään, tai piruut-taan, onhan se nainen – huutaa *Garçon!* ja luontevuuden rippeetkin ovat tipotiessään, kaikki niin naurettavaa, poukkoilevaa, ettei poika pysty hahmottamaan asiakkaan pulmaa, hän kiittää kyllä kohteliaasti, kun mies ojentaa servietin tarjotinta kohti, mutta pitää sitä varsinaiseen asiaan takertuneena roskana, kunnes se putoaa taas, nyt miehen vapisevasta kädestä, ja mies tavoittelee sitä jo tois-tamiseen niin poissa raiteiltaan, että horjahtaa lattialle polviensa varaan – poika huudahtaa *Sallikaa minun!* – mies ähkäisee *Ei!* huumaantuneena esiliinasta, prässä-tyistä lahkeista, lankatuista mustista kengistä edessään, pakahtuneena pojan tuoksuisesta ilmasta, jota saa niin yllättäen hengittää sisään, voiko enää muuta kuin polvil-laan rukoilla, että servietin sijaan kelpo tarjoilija poimii ylös avuttoman asiakkaan, ja totta kai, työnsä puolesta hän tekee niin, mutta tuhannesti laupeammin, jänteväm-min, kuin nuori munkki ja viulunkieli yksissä tuumin, yhtä köyttä vetäen, kuin vatsan alttarilta roikkuu valkea esiliina, kiertää kapeita lanteita, ja lonkissa keinuu luinen malja, jota mies himoitsee huulilleen, ja liivinnappeja, hihansuita, edes murusia tarjottimelta, voi rautapylväiden painoa, lasiruutujen terävyyttä, jos ne kaatuisivat, menisivät rikki, viiltäisivät pojan auki, kuinka hän painaisi poikaa käsillään ja veri pulppuaisi sormien välistä, kuinka hän puristaisi syöksyvää suonta, reiden kuumaa käärmettä, menisi sekai-sin reidestä, käärmestä ja molempien suloisista myrkyistä, imemisestä ja sylkemisestä, sekaantumisen kylmäverisyy-destä, siniverisestä pojasta, lakeijaksi puetusta prinssistä... Tulipunaisena mies pakenee heti kun saa jalat alleen, kai-

vaa taskustaan setelin ja paiskaa sen mennessään pöytään. Ulkona on kylmää, tuuli ravistelee puita, lehtikasat hypähtelevät päättömän rynnäkön tieltä. Vasta puiston toisella puolella mies lysähtää puunrunkoa vasten, haukkoo ilmaa, painelee rintaa, sydän takoo kuin pirunnyrkki kylkiluita vasten. Sitten hän laahustaa joen rantaan, laahustaa sillalle, heittää myllertävät tunteensa virtaan, mutta ne jäävät vaahtoamaan ja kuplimaan pyörteissä, joita veden alla töröttävä uppotukki synnyttää pintaan, eivät virtaa pois, eivät vajoa syvyyteen, olisi vajottava itse, vietävä ne mukanaan... mutta eikö hän veden allakin tuntisi kosketusta hihassaan, hihan alla ihollaan ja ihon alla sielussaan... Ei naisen tuijotus, ei häpeä, ei kompurointi, ei pienenpieni ryppykään pojan sileällä otsalla, vaan se olematon ponnistus, jonka rypyn peittäminen vaati, jonka poika silti ehdottomasti valitsi, vaikka tuskin kukaan olisi huomannut kärsimättömyyden lyhyttä vierailua niin ystävällisillä kasvoilla.

Mies oli nähnyt pojan ensimmäisen kerran vasta toisena päivänä. Ensimmäisenä päivänä mies oli saapunut kahvilaan ja istunut siellä varttitunnin. Paviljongin koristeelliset yksityiskohdat olivat pidätelleet häntä, tai niin hän oli luullut, että jäi aprikoimaan, onko paikka mauton vai ei, säilynyt vai pilattu. Ikänsä puolesta se oli aito, oikea rakennushistoriallinen helmi, mutta luultavasti hyvin falski jo alkujaan, kun se rakennettiin etuoikeutettujen vetelehtimistä ja poseerausta varten. Hän oli jo päättänyt, että paikka oli nähty, että kuljeksii ja istuskelee muut päivät muissa paikoissa, mutta oli sitten kuullut lauseen, taustalla, jossain selän takana *Sebastian tulee huomenna*, ja palatesaan seuraavana päivänä hän uskoi palaavansa rauta- ja

lasirakenteiden estetiikan vuoksi, vaikka tuli täyttääkseen maljan ja voidakseen särkeä sen jonain toisena päivänä. Siihen saakka mies oli ajatellut kuolemaa vääjäämättömänä päätepisteenä, joka ei vaadi älyä tai ponnistelua, ei yhtään mitään, hän oli surrut vain hukattua elämäänsä, vaikka yhtä surullista oli hukata kuolemansa, ja vuorenvarmasti hukkaisi senkin, ellei viimeinkin rakastaisi. *Sebastian tulee huomenna*. Vasta pojan nähdessään mies muisti kuulleen lauseen. Ei kai pojalla ollut mitään tekemistä Sebastianin kanssa vaan sen täydellisen epätietoisuuden kanssa, kuka Sebastian on, kuka ilmoitti hänen tulostaan, miksi hän tulee ja miksi juuri huomenna, tai miten hänet punottiin sivujuoneen kokonaan tekaistussa jutussa, jota kerrottiin kahvilassa paremman puutteessa. Poika oli lause, joka oli tullut lihaksi. Kaikki ne pojat, joille oli annettu se nimi. Kaikki ne pojat, joille oli annettu toinen nimi, mutta joita joku kutsui salaa juuri sillä nimellä. *Sebastian, kalleimpani, ainoa aarteeni maan päällä*.

Mies oli nukkunut rauhallisesti kohtaamista edeltävän yön. Hän oli nukkunut turvallisen kipunsa uuvuttamana, eikä mikään ollut häirinnyt hänen epätoivoaan. Yöllä hän oli taas nähnyt unta itsestään, hyppivästä kirpusta laatikon pohjalla. Kuinka sen luonto oli vaatinut hyppimään, kuinka laatikko opettanut sinnikkäästi, kuinka turhaa ja typerää oli hyppiä, kuinka luonnoton sen luonto. Kuinka se oli lakannut hyppimästä, voimat hiipuneet, tahto nujerrettu, mutta vasta toivon mentyä kansi pysyi kiinni, vaikka joku nosti sen pois. Siksi sinä hetkenä, kun hän näki pojan, hän järkyttyi eniten päivästä ennen kohtaamista, tyhjistä maljasta tyhjimmillään, juuri ennen täyttymistä. Hän astui

ulos ruumistaan ja näki itsensä eilen ennen valon lankeamista, silmiensä tyhjyyden ja askeltensa raskauden, eikä seuraavana yönä itkenyt pojan, vaan sen viimeisen päivän tähden, viimeisen ennen kohtaamista.

Lähtöpäivänä hän tilaa heti aamusta konjakin, sitten toisen ja kolmannen, neljäs saa lattian huojumaan ja varoittaa, että viidennen kohdalla hän menee pojan luo, heittäytyy tämän jalkoihin ja tunnustaa kaiken, pitää piinallisen pitkän monologin tunteistaan, repii sydämen rinnastaan ja ojentaa sen pojalle, värisevänä, kuumana, kuvaannollisesti tietenkin, mutta voi, kuinka hän siemaus siemaukselta lähestyy sitä kohtausta, se polttaa hänen nielussaan konjakinmakuisena lieskana, neljäs ja viides, sitten järjestys, leimahdus, ja poikaa kohden kallistuva paviljonki, mies liukuu pöytien ja tuolien mukana posliinin helistessä, putoaa polvilleen lumpiot kolahtaen, nostaa katseensa ja paljastaa kaiken, mutta poika pysyy tyynenä ja valppaana kuin käytännön pulman, kuin jumittuneen kassakoneen tai putkirikon edessä, ja liian myöhään mies tajuaa, että puhuu omaa kieltään, jota ymmärtää vain kourallinen koko maailmassa, että poika kuulee vain voihkeen ja äänteiden töksähtelyn, joka kuulostaa sairauskohtaukselta *Nuorimies, huomio, nyt tarvitaan apua, nyt on niin, että jalat eivät kannu*, asiakas on ainakin lysähtänyt lattialle, henkilökuntaa kiirehtii paikalle ja kiskoo hänet istumaan, pois pojan läheltä, ja silloin pitäisi huutaa maailmankielellä, mieluiten kahdella, viimeistään silloin *Rakastan Sinua, rakastan ja jumaloin, Sinä käsittämätön olento* mutta sanat tarrautuvat kurkkuun, hänelle tuodaan vettä, he suorastaan kaatavat vettä hänen kurkkuunsa ja sanat huuhtoutu-

vat alas, sekoittuvat vatsan happoihin, syöpyvät sihisten ja solahtavat suolen viemäriin, kuinka löyhkäävää saastaa he pusertavat hänen pyhästä tunteestaan, puutteellisilla ensiaputaidoillaan ja viattomalla vesikannullaan.

Viimein mies oivaltaa, ettei poikaa ole olemassa. Ei siksi, että mies on hänet kuvitellut, vaan poika itse on itsestään niin tyystin tietämätön. Hän tarkastelee lusikkaa ja lusikkaan heijastuvaa maailmaa, hän kiillottaa maailmaa ja tarkastelee sen naarmuja, muttei näe kättään, jolla pitelee maailmaa, ja miehen kättä, joka tarttuu lusikkaan, mutta tahtoo koskettaa vain häntä. Kukaan ei ole niin itsensä kuin hän, niin itsensä unohtanut, häiriintymätön maailman keskellä. Häntä ei ole eikä kukaan ole niin kuin hän, rajaamaton, läpäisemätön, heijastumia vailla. Ei ole ketään, jota etsiä, ei matkaa kuoren ja ytimen välillä, ei ole pintaa, jota syvemmälle täytyisi päästä. Ei mitään, miksi kasvaa, ei harhaa, jota uskoa tai epäillä. Kuinka tietämätön hän voi olla rakastavasta katseesta, joka poimii hänet, erottaa hänen piirteensä maailman virrasta. Astiat, pyyhkeet ja huonekalut koskettavat häntä, hän koskettaa vaatteita, jotka pukee ja riisuu, koneita, painikkeita, kahvoja. Hän puristaa käsiä, jotka toivottavat hänet tervetulleeksi ja hyvästelevät liikuttumatta, mutta koskaan hän ei kosketa tätä yhtä miestä.

Mies, nainen ja tarjoilija. Lumous, joka saa kadonneen ajan palaamaan.

Entä jos poika ei ollenkaan häkeltyisi katseestani, vaan teeskentelisi häkeltyvänsä? Entä jos hän varsin vakuuttavasti esittäisi ventovierasta, joka nolistuu, kun katson häntä yhtä hämmästyneenä kuin katsoisin Sebastiania? Mistä minä tiedän? Sebastian toimisi juuri sillä tavalla, sellainen hän on. Hän löytää uomansa kuin vesi, ja jos uomaa ei ole, hän kovertaa sen hellästi vaikka vuoren läpi. Häneen voi hukkua, hänet voi juoda, mutta sormista hän valuu läpi.

9 789520 404192

www.tammi.fi

84.2

ISBN 978-952-04-0419-2